

Lege privind regimul juridic al ansamblurilor și siturilor istorice și arheologice care fac parte din Lista patrimoniului mondial UNESCO, și unele măsuri privind protejarea Cetăților dacice din munții Orăștie

Expunere de motive

Ansamblul de șase monumente situate în județele Hunedoara (Sarmizegetusa Regia - Grădiștea de munte, Costești - Blidaru, Cetățuie, Piatra Roșie, Bănița) și Alba (Căpâlna) datează din vremea Regatului Dac) Sec I î Hr – începutul sec. II d.Hr.). După cucerirea romană din 106, zona a fost evacuată, iar de-a lungul secolelor, cetățile și așezările dacice au fost acoperite de păduri.

La începutul sec. Al XIX-lea, zona a intrat în atenția autorităților, după ce localnicii au descoperit mai multe tezaure. Până la primul Război Mondial, au fost mai multe campanii de cercetări, în condiții dificile din cauza accesului, dar multe piese s-au pierdut sau au fost distruse. La începutul anilor 50 au debutat campanii arheologice ample, sub conducerea istoricului Constantin Daicoviciu, cel care a și stabilit denumirea de "Cetăți dacice din Munții Orăștie" și a propus Academiei Române, în 1953, să declare zona ca rezervație arheologică.

În 1999, toate cele 6 cetăți au fost înscrise în Lista patrimoniului mondial UNESCO, iar din 2001, prin noua Lege a monumentelor istorice, acestea au fost înscrise pe lista monumentelor separat, fără a se mai pune problema unei rezervații arheologice. În 2006, printr-un ordin al Ministerului Culturii și Cultelor, zona celor 6 cetăți au fost desemnate ca "zonă arheologică de interes prioritar".

Cetățile dacice din Munții Orăștiei incluse pe Lista Patrimoniului Mondial în 1999, în cadrul celei de-a 23-a sesiuni a World Heritage Committee al UNESCO, desfășurate la Marrakech, Maroc sunt următoarele:

- Cetatea dacică de la Grădiștea de Munte - Sarmizegetusa Regia, capitala Regatului Dac - este localizată în satul Grădiștea de Munte, comuna Orăștioara de Sus, județul Hunedoara, cod LMI HD-I-s-A-03190, împreună cu așezarea Fețele Albe cod LMI HD-I-s-A-03196
- Cetatea dacică de la Costești - Cetățuie - localizată în satul Costești, comuna Orăștioara de Sus, județul Hunedoara, cod LMI HD-I-s-A-03178.
- Cetatea dacică de la Costești - Blidaru - localizată în satul Costești, comuna Orăștioara de Sus, județul Hunedoara, cod LMI HD-I-s-A-03181.
- Cetatea de la Luncani - Piatra Roșie - localizată în apropierea satului Alunu, comuna Boșorod, județul Hunedoara, cod LMI HD-I-s-A-03200.
- Cetatea dacică de la Bănița - Bănița - localizată în satul Bănița, comuna Bănița, județul Hunedoara, cod LMI HD-I-s-A-03156.
- Cetatea dacică de la Căpâlna - Căpâlna - satul Căpâlna, comuna Săsciori, județul Alba, cod LMI AB-I-s-A-00020.

Principalele probleme identificate în prezent sunt cele privind statutul juridic al terenurilor, desemnarea unor administratori, lipsa căilor de acces, suprapunerea, pe aceeași suprafață a statutului de sit arheologic cu cel de arie naturală protejată, lipsa pazei, ceea ce duce la braconajul artefactelor, ceea ce constituie amenințări la adresa acestor obiective. Toate acestea rămân probleme nerezolvate timp de 20 de ani, de când Cetățile dacice din Munții Orăștiei, recunoscute pentru unicitatea lor în lume, au fost înscrise în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO.

Cu o singură excepție, cea de la Sarmisegetuza Regia, unde Consiliul Județean a devenit administratorul sitului, restul cetăților sunt o invitație deschisă pentru căutătorii de comori, cât timp nimeni nu le are în administrare și nu se ocupă de ele. Centrul Patrimoniului Mondial UNESCO a trimis o atenționare prin care își exprimă îngrijorarea pentru starea cetăților dacice, iar tonul este unul imperativ, UNESCO solicitând un raport detaliat privind starea de conservare și pune problema unei noi examinări tehnice. Riscul este acela de a pierde statutul oferit de forul internațional, iar pentru asta se fac vinovați toți cei care nu au reușit să ofere reglementări clare, care să ducă la remedierea tuturor aspectelor semnalate.

Considerăm că încredințarea administrării cetăților dacice către consiliul județean, este cea mai bună soluție în contextul actual, având în vedere modelul de administrare, ca exemplu de bună practică, pe care Consiliul județean Hunedoara îl exercită / îl derulează la Sarmizegetusa Regia-Grădiștea de Munte.

Este de precizat faptul că, dintre obiectivele precizate mai sus, numai monumentul istoric Sarmizegetusa Regia - Grădiștea de Munte a fost preluat în administrarea directă a Consiliului Județean Hunedoara, ca urmare a Hotărârii Guvernului nr. 1237/2012. Ca un bun administrator, Consiliul Județean Hunedoara a alocat fondurile necesare, și a înființat un serviciu public de administrare aflat în subordinea, coordonarea și finanțarea consiliului județean, prin intermediul căruia sunt derulate activitățile propriu-zise de administrare, întreținere și punere în valoare. Ca rezultat concret, Sarmizegetusa Regia - Grădiștea de Munte, constituie un exemplu de bune practici în ceea ce privește administrarea propriu-zisă a monumentului UNESCO, punerea lui în valoare, dar și în ceea ce privește conlucrarea cu celelalte instituții cu responsabilități în domeniu (de amintit aici: Muzeul Național de Istorie din Cluj-Napoca, Muzeul Civilizației Dacice și Romane Deva, Institutul Național al Patrimoniului, Direcția Județeană pentru Cultură și Culte Hunedoara, etc.).

În acest cadru instituțional, Consiliul Județean Hunedoara și Institutul Național al Patrimoniului au încheiat un protocol de colaborare și un contract de presări servicii privind elaborarea de "Studii și investigații (etapa I și II) și DALI (etapa III) pentru monumentul istoric situl arheologic Sarmizegetusa - punct Dealul Grădiștii, monument istoric de importanță națională și universală, înscris în lista monumentelor istorice și în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO". Studiile și documentațiile realizate de specialiștii INP vor sta la baza viitoarelor lucrări de conservare, restaurare și punere în valoare a sitului arheologic

Sarmizegetusa Regia pe care intenționează să le deruleze Consiliul Județean Hunedoara în următorii ani. Asfaltarea drumului de acces, instaurarea unui regulament de vizitare, strict dar necesar, organizarea serviciului de pază, dublat de menținerea liniștii și ordinii publice de către efective de jandarmi, instalarea unui complex sistem de supraveghere video, organizarea unui serviciu complex care menține permanent curățenia, igiena și ordinea pe întreaga suprafață a sitului, toate acestea au făcut ca Sarmizegetusa Regia să părăsească statutul de monument abandonat, așa cum sunt celelalte cetăți în prezent și să se apropie considerabil de ceea ce înseamnă normalitatea existenței unui monument UNESCO în secolul XXI. Dacă în 2013 s-au înregistrat 23530 de vizitatori, anul 2014 aduce 34316, iar odată cu asfaltarea drumului numărul se dublează, ajungând ca în 2016 să se înregistreze un aflux de turiști de 60 900, crescând în 2017 la 70 800. Mai mult, prin măsurile luate s-a eradicat în zona administrată și în zona de protecție a monumentului, fenomenul braconajului arheologic, lucru care nu s-a întâmplat în zona celorlalte cetăți, unde fenomenul continuă să existe în paguba patrimoniului național cultural.

Pe de altă parte este de menționat faptul că, consiliul județean are intenția fermă de a accesa fonduri europene pentru lucrări specifice de conservare și restaurare, precum și activități de punere în valoare a ansamblului și siturilor istorice reprezentând cetățile dacice din Munții Orăștiei, în ideea integrării acestor obiective în circuitul turistic. Aceste lucrări se pot finanța prin granturi europene, însă aceste programe prevăd, ca o condiție de eligibilitate, dovada ca „solicitantul”, respectiv consiliul județean, să dețină calitatea de proprietar sau administrator al obiectivului de patrimoniu care face obiectul investiției.

O altă problemă importantă, care necesită soluționare este cea referitoare la suprapunerea amplasamentului cetăților dacice din Munții Orăștiei cu terenuri aflate în fondul forestier național. Monumentul istoric Sarmizegetusa Regia - Grădiștea de Munte cuprinde un areal de 18,3 ha teren pe care sunt edificate principalele construcții ce alcătuiesc ruinele fostei Sarmizegetusa Regia, în mare parte fiind zonă împădurită. De asemenea și amplasamentul celorlalte cetăți dacice din Munții Orăștiei prezintă suprapuneri cu terenuri având regim de fond forestier național, respectiv suprafața împădurită din arealul monumentelor este considerată “teren forestier proprietate publică a statului” și prin urmare este administrat de către Regia Națională a Pădurilor-ROMSILVA.

În incinta acestor situri, existența unor arbori căzuți și a unor arbori bolnavi care urmează să cadă peste părți ale monumentelor istorice pun în mare pericol starea și integritatea monumentului, dar și siguranța turiștilor, în condițiile în care asupra acestor arbori nu se pot face intervențiile de tăiere și evacuare, având în vedere reglementările codului silvic aplicabile acestor perimetre.

Precizăm faptul că, numai în ultimii 5 ani, căderile spontane și necontrolate ale arborilor, au distrus pe mai multe porțiuni acest zid de piatră de la Sarmizegetusa Regia, care reprezintă una dintre părțile cele mai însemnate ale monumentului. Zidul de piatră reprezintă o prioritate în ceea ce privește restaurarea și conservarea monumentului istoric, fiind cea mai expusă parte a

monumentului istoric la fenomenele de degradare sau deteriorare. Administratorul monumentului se află în imposibilitatea de a realiza lucrările propriu-zise de administrare, întreținere și punere în valoare a monumentului istoric, deoarece aceste lucrări, ce necesită intervenții de tăiere și evacuare, contravin amenajamentelor silvice aprobate. Aceste amenajamente nu sunt corelate cu necesitatea realizării studiilor, cercetărilor, proiectelor și a execuției lucrărilor de întreținere, conservare, restaurare și punere în valoare a monumentului istoric .

Prin urmare este necesar ca suprafețele de teren pe amplasamentul cărora se află cetățile dacice din Munții Orăștiei înregistrate în Lista patrimoniului mondial UNESCO, să fie scoase definitiv din fondul forestier național, fără nici un fel de compensații sau obligații bănești, în vederea realizării studiilor, cercetărilor, proiectelor și a execuției lucrărilor de întreținere, conservare, restaurare și punere în valoare a monumentelor.

Prin prezentul proiect de lege se dorește luarea tuturor măsurilor de natură legislativă, care să rezolve problemele identificate, precum și stabilirea altor măsuri necesare protejării patrimoniului cultural național în general. Proiectul de lege are ca obiect de reglementare regimul special de protejare a cetăților dacice din Munții Orăștiei, cuprinzând ansamblul măsurilor speciale de protecție, de ordin științific, juridic, administrativ, financiar, fiscal și tehnic menite să asigure paza, întreținerea și reparațiile curente, inventarierea, conservarea, consolidarea și restaurarea, precum și punerea în valoare a respectivelor monumente.

Inițiator:

Senator Viorel SALAN

Tabel cu inițiatorii propunerii legislative
“LEGE privind regimul juridic al ansamblurilor și siturilor istorice și
arheologice care fac parte din Lista patrimoniului mondial UNESCO, și unele
măsuri privind protejarea Cetăților dacice din munții Orăștie”

Nr. Crt.	Nume / Prenume	Deputat / Senator	Grupul Parlamentar	Semnătura
1	Breaz Valer-Daniel	Senator	PSD	
2	Nistor Laurențiu	Deputat	PSD	
3	Salan Viorel	Senator	PSD	
4	Intotero Natalia Elena	Deputat	PSD	
5	Resmeriță Cristian	Senator	PSD	
6	Toma Ilie	Deputat	PSD	
7	NICOLAE Ștefan	Senator	PSD	
8	APRĂZIU IOAN	Dep.	PSD	
9	TUDOR VENTRICE	Dep.	PSD	
10	MARCIU OVIDIU	SENATOR	PSD	
11	SPĂRNEA LILIANA	senator	PSD	
12	CRĂCIUN LAYIMIA	SENATOR	PSD	
13	Ștefan Cristian	SENATOR	PSD	
14	MIREA SIMINICA	SENATOR	PSD	
15	MOGA NICOLAE	SENATOR	P.S.D.	
16	ARGUMENTU FLORU	SENATOR	PSD	

17	WIEBER MIHAI	DEP	PSA
18	WODOS VASIU	DEP	PSD
19	VEATA EUGEN	DEP	PSD
20	Povociu Cristie	PSD	PSD
21	IRIZA SCARLAT	~~DEP~~	PSD
22	ILEA VASILE	SEN	PSD
23	MAZILU LIVIU	SEN.	PSD
24	TUSA DIANA	DEPUTAT	PSD
25	LEJMANU EUGEN	DEPUTAT	PSD
26	Ruculescu Alexanda	Deputat	PSD
27	Poni Adrian Ani	deputat	PSD
28	POP LIVIU MARIAN	SENATOR	PSD
29	Tifor Mihai	SENATOR	PSD
30	PAVEL MIHAI ANGELO	SEN.	PSA
31	Brailoiu Tit Anu	senat	PSD
32	Oprea Stefan Rodu	Senat	PSD
33			
34			
35			